

Ohijski baroni premoga odklanjajo premirje

Na povabilo rudarske organizacije na konferenco so odgovorili, da "se ne zanimajo za sporazum v Illinoisu, Indiani in drugje na zapadu." Na vsak način skušajo uvesti "open shop" in razbiti rudarsko unijo v Ohio.

Cleveland, O., 13. okt. — Ohijski premogovni magnati so še vedno tako arogantni, da nečejo nič slišati o razširjenju Illinoiskega premirja čez njihovo domeno.

John Cinque, predsednik subdistrikta št. 6 rudarske organizacije je že pred več dnevi pisмено povabil magnate na konferenco z namenom, da zastopniki obeh strank brez predsodkov razpravljajo o končanju ispora na temelju sporazuma v Illinoisu in drugod na centralnem zapadu.

S. H. Robbins, predsednik Ohio Coal Operators' Asociacije, je včeraj odgovoril na povabilo, da je rudarska unija prišla prepozno in da se njegova organizacija ne zanima za sporazum v Illinoisu, Indiani in drugod.

Obregon pravi, da se bil le izgreš, ni bilo revolucije

On podpira Callesovo politiko napram cerki in obtožuje duhovščino, da je spravila Gomeza v kašo. Duhovni se ne smejo vtikati v politiko.

Noales, Sonora, 13. okt. — General Alvaro Obregon, bivši predsednik mehiške republike in ponovni kandidat za predsedništvo, je včeraj ob svojem prihodu iz glavnega mesta v Sonoro dejal v intervjuju, da Serrano-Gomezova vstaja ni bila nobena revolucija, pač pa so bili malo večji izgreši.

"Revolucija je tisto gibanje, katerega se udeleži ljudstvo, v zadnjem gibanju v Mehiki je pa bilo le nekaj zapeljanih vojakov," je rekel Obregon.

Obregon je nadaljeval, da generalji, ki so se spuntali, ne predstavljajo nobene politične ali njihov poraz je dokaz, da niso imeli ljudstva za seboj. Serrano in Gomez nista dobila odziva nikjer in vaa dežela oboja njuno početje.

Nato je Obregon obtožil katoliško duhovščino, da je ona spravila Gomeza v šmir.

"Ne mislim, da so glavarji katoliške cerkve pomagali generalom, ki so se uprli, znano pa je, da so mnogi katoličani podpirali skrivoma vstajo gibanje. Mi vemo, da je mnogo katoličanov naše dežele nagovarjalo generala Gomeza, naj se postavi na čelo revolte proti vladi Callesa. Ako bom jaz izvoljen predsednikom, bom shteval od katoličanov in drugih veroizpovedovalcev, da spoštujejo naše zakone in ne mešajo vere s politiko. Večina mehiškega ljudstva odobrava program predsednika Callesa."

Mexico City, 13. okt. — Ubežna generala Gomez in Almada sta še vedno nekje v šumah Vera Cruza in zvezne čete ju zasledujejo. Gomez bo skušal pobegniti iz Mehike, če bo le mogel. Vojni departament je odločil 28 generalov iz zvezne armade.

Laredo, Tex., 13. okt. — Felix F. Palavacini, bivši lastnik in urednik dnevnika "El Universal" v Mexico Cityju, ki je bil izgnan iz Mehike, je danes ob prihodu v Združene države dejal, da glavni vođa ponesrečena vstaje je bil Francisco Serrano, dočim je Gomez njegova žrtev. Serrano je prvi začel organizirati revolto v armadi; toda Calles je izvedel za njegove spletke in mu hitro prekrizal račune. Serrano je bil ujet in ustreljen v Torreonu drugi dan vstaje.

HOOPER SE PONOVNO KATA-TURA IRONICNO

Satira je bila rasposiljena časniškim poročevalcem v glavnem mestu.

Washington, D. C. (F. P.) — Med ameriškimi kmeti se širi nepokoj in potrebuje se diktator, ki zna postopati s inferjornimi rasami — moč, kot je Hoover.

Tako se vrste ironični argumenti v spislu "Epistola ameriškim časnikarjem", ki je bila rasposiljena časniškim poročevalcem v glavnem mestu in jo je spisal Marcus W. Robbins, odvetnik v San Diegu, Kalifornija. Ali je Robbins kdaj podpiral Hiram Johnsona, ali je to satiro napisal iz svojega nagiba, se ne ve. Ampak ta satira je quodam se zadeja najbolj v črno, kar jih je bilo spisanih dozdaj proti Hooverju.

"Nam se pripoveduje, da je tu poljedelako vprašanje," pravi avtor satire. "Ampak če se osremno 10.000 let nazaj v preteklost, opazimo, da vedno eden in isti zakon vlada človeško kulturo. Pred vsem moram biti široka dolina s rodovitno zemljo, ki jo namaka reka, sonce in voda. Priče sa to so Egipt, Babilon in Kitaj. Drugič, tu mora šiveti kmečki razred, da pride luje šivati, daje vojake, ki tvorijo temelj za naraščajočo kulturo... Ta kmetički razred se ne sme sanjati sa drugo v življenju, ko sa pridela svoj, vno in čačenje bogu podobnih vladarjev."

"Na vodni basin leži med Skatinim in Alleghenskim govevjem. To sliko pa dopolnjuje ameriški farmer, ali kmet. Zdej je pa postal nevaren naši kulturi, kajti skuša je udobnosti in razkošnosti, in širiti je pričel nezadovoljnost. Naša civilizacija bo zrušena, ako se podpihuje še bolj č nezadovoljnosti. Njega je treba odvrtniti in dopovedati mu je treba, da zanj ni nobenih vprašanj..."

Blizamo se predsedniškim volitvam. Lahko bo prepričati, da lahko igra veliko vlogo pri njih.

"Izbrati je treba pravega kandidata, takega, ki zna ravnati s inferjornimi rasami in pozna psihologijo mase, sploh človek, o katerem se lahko pripoveduje veraka pripovedka. Mite so še vedno pomagale pri vladanju ljudstva."

"Kdo naj bo boljši od Hooverja za ta namen? Hoover kot mlad človek je prevzel vodstvo kitajskih kulijev, Indijcev, Belgijcev, samih inferjornih ras s kmečko psihologijo, pa je imel uspeh. Njegova misel je gotovo prežeta s takim delom. On je boljša opremljen kot kateri drugi Amerikan, da farmerju odkaze njegov prostor brez vsakega krika in vika. Priča temu je ploskanje, ki ga je žel od južnih aristokratov, ker ni dovolil zamrakim kmetom odpotovati proč od mississippike poplave. Vsak plantažni delavec se vrne zopet na plantažo. Tu pokazuje njegova roka, da je vladal kitajske kulije."

"V tekmi za industrijsko spremembo se narodi rinejo naprej, ki jih vladajo ljudje, o katerih se lahko reče, da so polbogovi ali ljudje in pol. Amerika ne sme zaostajati. Diktatura ne sa lahko posladi in napravi okusa, ako to hočejo ameriški časnikarji, toda njih dolžnost je nekaj drugega."

Zapad proti vzhodu! To je zdaj tudi Borahovo geslo

Borah je izgubil upanje na predsedniško kandidacijo, dokler kontrolirajo politiko republikanske stranke industrijski magnati na vzhodu.

Washington, D. C. — Senator Borah iz države Idaho, predsednik senatskega odseka za sunanje zadeve, je sedaj naklonjen predsedniški kandidaturi senatorja Norrisa iz Nebrasko, vodji naprednih elementov v senatu.

Borah se je odločil korakati s naprednim elementom v republikanski stranki. Izgubil je vse upanje, da kdaj postane predsedniški kandidat republikanske stranke, dokler kontrolirajo republikanska stranka vzhodni biški magnati in njih agenti. Borah je v razgovoru, ki ga je imel ob času konference zupnikov republikanske stranke, rekel, da je prišel čas odločitve, ali naj vzhodni del Združenih držav še nadalje lakoriča politično in gospodarsko zapad. Naglašal je, da bo zastopal in branil koristi zapada.

Na zapadu je glavno vprašanje odpora farmerjem, na vzhodu pa tarif. On amatra vzhodne tovarnarje za faktor, ki kontrolira republikansko stranko in administracijo in tako škoduje farmerjem, malim biznismanom in delavcem na zapadu. Njegovi ekonomski nazori niso jasni, ampak soglasajo s to idejo.

Norris je zadovoljen, da se je napredni element odločil zanj. Začel je delati načrta sa bitko v kongresu in pred vsem ljudstvom. On odprto pove, da ni zanj njamanjšega izgleda, da sa republikanska konvencija imenuje predsedniškimi kandidatom. Ampak vseeno se poslužuje svoje kandidature, da ameriškemu ljudstvu predloži važna vprašanja in ga tako opozori nanja. Tu je vprašanje javnega lastništva in distribucije hidro-električne sile, vprašanje kupovanja in prodajanja vlade s pomočjo korumpiranih volitev in podkupovanja in vprašanje odpora za farmerje.

Norris najbolj zvesto podpirajo senatorji Frazier in Nye iz Severne Dakote in Brookhart iz Iowe. Ti so tipični zapadni agrarci, ki se strinjajo s senatorjem Borahom, da zapad napravi močan protest proti vzhodnemu monopolu v republikanski stranki.

Opazuje se, da Borah ni bil nikdar vzemirjen glede naraščanja moči električnega trasta. Tudi bojev za odpora farmerjem se ni udeleževal z odliko. Hoover in Lowden trdita, da zastopata mnenje zapada v republikanski stranki. In tako se je Borah izrekel za Norrisa. O Borahu je znano, da so ga pogrešali napredni elementi zadnjih petnajst let, kadar so bili v krizi. Zdej je pa njegova vojna napoved stari gardi povzročila skoraj paniko v administraciji.

Delavski veteran svari delavce pred sužnostjo

Furuseth dregnil zaspane voditelje na delavski konvenciji. — Poročilo eksekutive glede odnošajev med delavci in vlado v Mehiki. — Federacija odobrila imperijalistično politiko v Nikaragvi in Kitaju. Konvencija je danes zaključena.

Los Angeles, Cal., 13. okt. — Sedemindesetdeseta konvencija Ameriške delavske federacije bo jutri (v petek) zaključena. Danes so na dnevnem redu volitve glavnih odbornikov, izvolitev mesta prihodnje konvencije in vprašanje Boulderškega jezusa v Coloradu. — Včeraj je konvencija pokopala resolucijo Illinoiske delegacije proti pacifizmu kakor tudi resolucijo delegata Jonna Sullivana iz New Yorka glede ameriške intervencije v Nikaragvi in na Kitajskem. Z odklonitvijo zadnje resolucije se je federacija postavila na staljšee ameriške vlade in odobrila njeno politiko v Nikaragvi in Kitaju. Predsednik Green je rekel, da federacija mora stati ob Monrovi doktrini in o kakem imperijalizmu Amerike ne sme biti govora!

Los Angeles, Cal. (F. P.) — Andrew Furuseth, predsednik unije mornarskih delavcev in veteran mnogih delavskih bojev, je povadal delegatom na konvenciji Ameriške delavske federacije nekaj bridkih besed.

"Eksekutivni odbor nam govori o naraščajočem prijateljstvu med delodajalci in delavci. Je začel Furuseth. "Njoe lajne izkušnje ne pričajo o nobenem prijateljstvu. Lepih besed na konferencah med delodajalci in delavci je res dosti, toda kadar delodajalec sladko govori, me spominja na zdravniaka, ki se smeji bolniku, preden ga začne rezati. Vsa znanja časa so proti temu, da bi delavci izvajali kaj dobrega iz delodajalčevih besed in da bi se mogli zaneseti na kake obljube. Veliki business ima danes absolutno kontrolo nad Združenimi državami."

"Dolga leta že gledam, kako delavstvo Amerike prehaja s slabega na slabše. Zakaj? Zato, ker nima poguma, da bi se uprlo, nima poguma za akcijo. Jaz nisem komunist, ali če me hočete nazvati komunist, ne dam prokletje za to, rečem vam pa, da prihaja za delavce v Ameriki še večje robstvo, ako se kmalu ne zarmijo. Največje svarilo nam daje razsodba glede unije kamnosekov. Sodilče je v tem slučaju odločilo, da delavci morajo uničiti tiranako oblast sodilča, a to se more zgoditi ali potom kongress, v čigar območju so vsa svezna sodilča, razen vrhovnega sodilča. Vi delavci morate štiti svojo avobodo in izsojevati nasaj, kar ste izgubili, če nečete, da pojde Amerika za starim Egiptom, Asirjo, Grčijo in Rimom. Mi smo vedno slabejši. Mi smo danes na slabšem in manj savrovani kot smo bili pred svetovno vojno."

Delegatje, ki so cele dneve poslušali medene besede povabljenih govornikov, so pliskali Furusethu bolj odkritosrežno kot kateremu drugemu, ki je stal pred njim na govorniknem odru.

Eksekutiva A. F. of L. je drdnato poročala o situaciji v Mehiki. Poročilo se tiče odnošajev med organiziranimi delavci in vlado v Mehiki. Jedro tega poročila je sledeče:

Mehika je še vedno padikalna dežela, toda delavski močje, ki kontrolirajo usodo Mehike, niso več tako radikalni kot so bili v začetku. Socializacijo industrije so odgledili in potrudili so se, da delavci dobe vse pravice in ugodnosti, ki jih nujno potrebujejo. V Mehiki se krepko razvija konstitucionalna forma vlade, ampak sedanja vlada ni v polnem pomenu besede delavska, niti socialistična ni. Kljub temu je nakonjena organiziranim delavcem. Vloda prepoveduje stavkokaštvo, kjerkoli je stavka, in v vsakem slučaju spora med delodajalci in delavci zavzema delavsko stran. Delavski voditelji imajo velik vpliv pri vladi in velik del dohodkov Mehike delavske federacije prihaja od članov, ki so v vladnih službah. Eksekutiva Ameriške delavske federacije ima veliko upanje glede Mehike.

Teapot Dome zopet lastina naroda

Prevara in korupcija sta bila na dnu transakcije. — Tako se je izrekel sodnik Butler.

Washington, D. C. — Teapot Dome, mornariška oljna rezerva v Wyomingu, je postala zopet last ameriške vlade, ko je svezno najvišje sodišče dne 10. oktobra t. l. razveljavilo najemniško pogodbo, ki jo je sklenil Albert Fall, bivši tajnik za notranje zadeve s Harry F. Sinclairjem glede tega velikoga oljnega polja. Prevara in korupcija sta dnu cele transakcije. Tako se je izrekel sodilče. Sodnik Butler, ki je čital mnenje sodilča, je kril razsodbo sodišča Wm. S. Key-ona, ki jo je podal pred enim letom na apelnem sodišču in v kateri se je precej ostro izrazil o Fall-Sinclairjevi zaroti.

Ta sodniški odlok, ki je bil izrečen ravno teden dni, preden prične obravnava proti Fallu in Sinclairju zaradi obtožbe, da sta skovala zaroto z namenom, da osleparita vlado, je hud udarec za obtožena. Čeprav sta Fall in Sinclair najela dobre odvetnike, ki stanejo precej denarja, ostane fakt, da je najvišje sodišče v deželi izreklo, da je Fall "brezvesten javni uradnik" in da je prejel \$230.500 v obveznicah svobode od Sinclairja takoj po tem, ko je bila pogodba podpisana.

Leto nazaj je najvišje sodišče izročilo mornariško oljno rezervo Elk Hills v Kaliforniji zopet vladi. To oljno rezervo je oddal Fall E. L. Dohenyju v najem. Doheny bi imel plačati enajst milijonov dolarjev za olje, ki ga je vzel iz te oljne rezerve, ko je trajal boj zaradi najemniške pogodbe, sklenjene na sleparski način. Doheny je oni človek, ki je priznal, da je po svojem sinu poslal v mali črni torbiel \$100.000 Fallu kot posojilo članu kabineta.

Kovačičev morilec odvezal bolgarsko vlado

Aretirani komitaš je povedal, kdo je zasnoval atentat. — Grčija je tudi zaprla mejo ob bolgarski Macedoniji.

Belgrad, 13. okt. — Blagov Kroljev, eden izmed trojice atentatorjev, ki so ubili srbskega generala Kovačiča zadnji teden, je včeraj izpovedal, da je umor organiziral Panze Mihajlov, jugoslovanski državljan, čigar žena Mecia Carnicia je pred nedavnim ustrelila Todorja Parnico, macedonskega komitaškega voditelja, v dunajskem gledališču. Mihajlov je najel morilce in jim dal denar in orožje.

S to izpovedjo je Kroljev odvezal bolgarsko vlado odgovornosti za atentat.

Atene, 13. okt. — Grška vlada je včeraj zaprla grško-bolgarsko mejo, ko sta dve četi komitašev ponovno vdrli čez mejo in se spopadli z grško stražo. Komitaš so bili premagani in vrženi nazaj na bolgarski teritorij. Več Bolgarov je bilo aretiranih in obtoženih bombe zarote.

Letalka Ruth Elder se spustila na morje

Parnik pobral letalo "The American Girl" blizu Azorskih otokov. Prišla je skoro čez ocean.

Paris, 13. okt. — Miss Ruth Elder, ameriška letalka in njen spremljevalec George Haldeeman, ki sta v terek zvečer polletela iz New Yorka proti Parizu in o katerima ni bilo 40 ur nobenega glasu, sta bila danes zjutraj rešena smrti blizu Azorskih otokov. Nizozemski parnik "Barendrecht" javlja brezšično, da je pobral letalko in letalko, ko se je letalo spustilo na morje zraven parnika. Oba sta zdrava. Letalo se je bilo nekaj pokvarilo in oba sta sklenila, da se spustita na vodo čim pride mimo parnika. Letalo "The American Girl" je najbrž izgubljeno.

Dragulji najdeni.

Chicago. — Dragulji v vrednosti \$2.500, ki jih je pred teden dni vrnil skozi okno avtomobila 6 mesecev stara hčerka Marie Kaple, so bili najdeni in vrnjeni lastniku. Dragulje je našel dr. A. L. Fisher in jih vrnil lastniku A. Traxlerju.

Poljaki in Litvinci se veselo kavsajo

Pilsudski grozi s ultimatom in spozarja Anglijo ter Ligo narodov na posledice.

Variava, 13. okt. — Novica, da je bilo v Litvi aretiranih veliko število Poljakov na obtožbo, da so hoteli ubiti litvinskega diktatorja Smetono, je povzročila danes veliko razburjenje v Variavi. Poljska vlada namerna poslati v Kovno ultimati zahtevajo, da Litva drastično izpremeni svojo politiko napram Poljki. Litva dobi teden dni časa, da sprejme ali zavrže ultimati.

London, 13. okt. — Poljski diktator Pilsudski je včeraj opozoril Ligo narodov in še posebej Anglijo ter ostale velesile, da je mir v nevarnosti, če bo Litva nadaljevala svojo sedanjo politiko. Litvinska vlada zapira poljske kole in zdej namerava amendirati ustavo ter proglašiti Vilno za glavno mesto Litve. Vloda ne sa glavno mesto Litve. Vloda je v posesti Poljske še sedem let, in če Litva to stori, bo Poljska prišla črna podvzeti drastično akcijo.

Memor.

Chicago. — Mary Fahy, stara 55 let, je povela trup v taksiu, ko se je vozila proti domu svojega brata J. Sullivan, ki živi na 800 N. Hamlin ave.

Kukluzovski teror na vrhuncu v Alabami

Porota izvikla priznanja glede pretepanja zamorcev in drugih žrtev.

Montgomery, Ala. — Veleporota v Luvernu, ki prelakuje umor zamorske Annie Mae Simmonsa, je te dni izvikla iz osumljenih oseb, ki so bile zaslišane, da so člani Ku Kluxa Klana v okraju Gretnah zapleteni v najmanj dvajset terorističnih činov v zadnjih dveh letih. Čini terorja sa izključno bistjalno pretepanje ali batinanje po maskiranih moških. Omenjeno zamorko so tudi maskiranci pretepli na smrt. V več slučajih je četa maskiranih moških ugrabila žrtev na samotnem prostoru, jo vrgla v avto in odpeljala v nočni temi kam v gozd, kjer je bila žrtev privezana k drevasu in nato tepena z žebelimi jermeni po golih koži, naka je bila ostavljena v nezavesti.

Med zaslišanimi osebami je mnogo kukluzarjev, ki prizna-

VAŽNO PREDAVANJE.

Chicago, Ill. — Dne 17. oktobra t. l. bo predaval dr. Alexander S. Herahfield, državni psihiatr o predmetu "Zgodnje vedenje misli". Predaval bo pred civilnim in vzgojevalnim društvom "Delano Parents-Teachers Assn."

Zrakoplovna pošta dela izguba.

St. Louis, Mo. — Zrakoplovna pošta med St. Louisom in Chicagom dela izguba približno \$250 na teden, odkar je prenehala podpora, ki jo je dajal St. Louis Clearing House.

SOCIALISTIČNE PRIREDITVE V CHICAGO.

Debsova spominška slavnost. — Javen shod in razprava o strankinih zadevah.

Chicago, Ill. — Dne 20. oktobra leta 1926 je umri Eugen V. Debs, borec za pravice delavstva. Dne 20. oktobra t. l. se bo osmih zvečer obdržavala Debsova spominška slavnost v Douglas Park avditoriju. Priglaseni so dobri govorniki. Vstopnina je deset centov.

V nedeljo dne 23. oktobra bo okraju zborovanje socialistične stranke okraja Cook v Douglas Park avditoriju. Zborovanje prične ob pol tresh popoldne. Na to zborovanje so vabljene vsi člani, ki se zanimajo za socialistično gibanje v bodočnosti.

vajo, da so na ta način "učili reči in zakona" osvojevalca Debsa. Grosen kukluzovski teror v Alabami je že dosegel vrh. Upi ti je, da se zdej pred sodiščem razkrije vse bistjalne točke njegov — samo če bodo mošči dobili nepristransko poročilo.

Agitirajte za "Prosveto"!

Uredništvo in upravljalni svet: 2697 E. Lawrence Ave. Office of Publication: 2697 South Lawrence Ave. Telephone, Rockwell 4994.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNICE JEDNOTE LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNICE JEDNOTE

Naročnina: Zedinjene države (raven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za ino-remstvo \$9.00.

Naslov na vno, kar ima stik z Nacion: "PROSVETA"

2457-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v opletanju n. nr. (Sept. 30-1927) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Posnovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

PREPREENJE STAVK.

Ameriški podjetniki se trudijo zadnja leta preprediti stavke z zakoni. Njih prizadevanje gre za tem, da se stavke — to edino obrambo in precej uspešno orožje delavstva — proglase nelegalne. Tako prizadevanje vidimo v državi Colorado, Kansasu, pa tudi novi transportni zakon nima drugega namena kot odpraviti ali pa preprediti stavke na železnicah.

Kanada ima tak zakon. V veljavi je že osemnajst let in kršen je bil 472-krat. Vlada je le v šestnajst slučajih predložila te kršitve sodišču. Tako poroča Russell Sagova ustanova. To pokazuje, da ta postava ni prepredila stavk v Kanadi in da se stavke ne dajo uravnnavati z zakoni, ker so vzroki zanje močnejši, kot mrtve črke.

Ameriški podjetniki poznajo ta zakon v Kanadi in skušajo posnemati ta kanadski zakon. To posnemanje se pa ni posrečilo, meni gena. Mary Van Kleek, poročevalka Russell Sagove ustanove. K temu pa dostavlja Ben M. Selekman, da kanadski uradniki tako razlagajo ta zakon, da javnost ne mara izvedeti resnice o faktih, ki so vodili do industrijskega spora, ampak javnosti je le zato, da ne bo pretrgana služba, ki služi njeni udobnosti. Če bi javnost v resnici sodila tako, kot dostavlja Selekman v svoji razlagi, tedaj je vsaka stavka zoprna javnosti, ker vsaka stavka večalmanj omejuje udobnost javnosti. Po tem takim bi se morala po kanadškem zakonu tolmačiti vsaka stavka za nelegalno.

Ampak kdo tvori javnost? Ljudstvo, kajne. Ljudstvo pa ne sestoji iz samih kapitalistov, podjetnikov, duhovnov in filozofov in drugih izobražencev, ki zavajajo ljudstvo s sistematično nanizanimi nauki, katere ponujajo ljudstvu kot nezmotljivo modrost in resnico, ampak sestoji tudi iz delavstva, ki take sistematično nanizane nauke proglasa za humbug in strup, s katerim se hoče zastupiti mišljenje delavstva, da ga tako uklene v duševne sponne, katerih se je težko oprostiti.

To delavstvo, ki tvori večino javnosti, pa sodi popolnoma drugače o stvarkah, kot podjetniki in kapitalisti, njih podporniki in prijatelji. To delavstvo zahteva, da se doženejo fakti v vsakem industrijskem sporu. Dognati je treba fakte, to je profit podjetnikov in mezde, ki jih prejema delavstvo, da se tako dokaže, kako velik je dobiček, a kako slabo so plačani delavci. Pri dognanju teh faktov je treba vpoštovati tudi vedno fakte o življenjskih razmerah, v katerih žive delavci.

Podjetnikom, kapitalistom, njih podpornikom in prijateljem so pa taki fakti neljubi. Oni ne marajo, da javnost izve resnice o dobičkih, delavskih mezdah, delavnih razmerah in življenjskih razmerah, v katerih žive delavci, ker bi se javnost zgražala zaradi izkoriščanja prizadetih delavcev in tako zahtevala in naglašala, da so delavci opravičeni do tega, kar zahtevajo.

In tako ti podjetniki, kapitalisti, njih prijatelji in podporniki sugestirajo, da javnost ni na tem ležeče, da izve resnične fakte o industrijskem sporu, ampak se zanima le za to, da ne bo pretrgana služba, ki služi njeni udobnosti.

Kakšne udobnosti pa uživa delavec dandanes v primeri z lastujočim razredom in onimi, ki temu razredu služijo in katere ta razred obilno plačuje za njih službo? Lahko se reče, da prav nobeni. Delo, posebno če je težko in mučno, pa naj bo duševno ali telesno, ni prav zanesljivo nobena udobnost. Pa še do dela nimajo delavci v današnji človeški družbi, prav nobene pravice. Kdaj delavci imajo ali nimajo delo, o tem odločajo podjetniki in kapitalisti. Podjetniki ne producirajo svojega blaga v svojih tovarnah in podjetjih ali ga razvažajo in izmenjavajo zaradi udobnosti ljudi, ampak edino le zaradi profita. Za to je nesmiselno trditi, da se vsa javnost zanima ob času industrijskih sporov, ako bo pretrgana služba, ki služi njeni udobnosti.

NAŠE IZ NASELNI

Za zabavo in kratke čase.

Glencoe, O. — V roke mi je prišel provokatorjev list, ki ga izdaja Slovek, ki se pravi svoje svoje poštenega hrvatstava imena, v zabavo in smeh vsem pametnim in razsodnim delavcem. V tem listu sem čital tudi te stavke, ki so obudili med tukajšnjimi rudarji slovenske in druge narodnosti, ko so jim bili prevadeni v jeziku, ki so ga razumeli, toliko smeja, da so se držali za trebuh, da jim niso počili: "Nekdo me vpraša, kje je stari "Bortelj" socialist Nace iz Glencoe, Ohio, ki si povzel nobenih korakov proti teli časi, medtem ko drugi delavci strajlje po noči in po dnevu, dočim on kot državjan, spi na mehki postelji. Bortelj se je lahko imenoval, ali tako se je irtoveti." "Buzarona," sem dejal sam sebi. "Nace, zdaj si jo pa dobi, torej moram povedati, kaj delam."

Star sem in k meni pride večkrat predsednik naše lokalne rudarske organizacije št. 44, da mu dam liste kot "American Appeal" in "New Leader," da jih nese rudarjem na stavkovni straži, ki komaj čakajo, da jih dobe in čitajo in se tako seznanijo, kaj se godi se na drugih frontah in ne samo na naši. Predsednik mi je pojasnil, da ne izvedo tega, kar je v teh dveh listih samo stavkovne straže, ampak oni, ki načelujejo stavkovnim strazam, čita te liste na glas in na usta pritiska pri čitanju velik rok, tako da ga slišijo tudi stavkokaži, kaj čita in se tako seznanijo z resničnimi dejstvi rudarske stavke. Glas se sliši miljo daleč okoli.

Nekoga dne sem pa vprašal predsednika, če ima tudi zame kakšno delo na fronti. Rekel sem mu, da sem star in slep na eno oko, ampak streiske jarke bi še lahko kopal, ako bi me za kaj takega potrebovali. Predsednik me je debelo pogledal, na to se je zamejal, kajti razumel je, kaj mislim. Pojasnil mi je, da nimajo na fronti streiskih jarkov in ne strojnic. Ampak edina municija, ki jo rabijo na fronti, so živila, da bodo rudarske družine imele kaj dhati v lonce. Dokler je te vrste municije dosti, ali dokler občutno ne primanjkuje živcev, se ni treba bati, da bo bitka izgubljena. Kadar rudarjeve žene ne bodo imele ničesar, da bi skuhale, tedaj napade rudarske družine najmočnejši sovražnik—Glad, in takrat se bo bati, da bo mogoče bitka izgubljena. In kadar bodo pričela pohajati živila, takrat se bom žrtvoval jaz—Nace v Glencoe, O.

S pota.

V Minnesoti so ponekod letos farmaki pridelki še precej dobri. V dokaz naj nam bo dobra letina kolerabe, ki je bila sejana v začetku julija. Videl sem pridelke kolerabe v izloženem oknu obče znanega trgovca Stefana Stoniča v Chisholmu, Minn. Ena sama koleraba vaga 11 funtov, ki jo ima v izložbi omenjeni rojak. Pa tudi okrogla in lepo gladka je kot jabolko, kar se pri takih nenavadnih pojavih pridelka vselej ne vidi. Poleg kolerabe ima v izloženem oknu tudi zelena glavo, ki je od meseca julija do svoje dozoritve zrastle, da tehta sedaj 16 funtov. Krompir se tudi dobi izredno debel, skoro bi rekel, da je kateri tako velik kot glava otroka. Seno in detelja sta izredno uspešla letos v teh krajih; kar na kupe ga je. Ostali pridelki, kuhinjski in drugi, so tudi obradili letos dovoljno. Naše gospodinjice pa znajo prav izvrstno pripraviti iz njih jedila, da je veselje prisesti k mizi, naloženi z dišečimi jedili. Ko to pišem, je tukaj zelo lepo vreme, da le malokdaj tako v tem času; je pravo indijansko poletje. Ravno v takem lepem vremenu sem srečal našega rokajca-umetnika Peruška, s katerim sva se nato šetala po lepim minnesotah krajih. Naš Perušek si je v teh krajih nabral bogatega gradiva in motivov, ki bodo kmalu zagledali dan na platnu. Kot znano, je ta rojak naslikal že marsikatero lepoto, s katero se dičijo mnogi slovenski domovi in domačije. Bil sem zelo zadovoljen, da sem imel

tako lepo priliko njega srečati. Naš ribniški rojak Perušek ima tukaj svoje sorodnike, poleg svojih snancev in prijateljev.

Zanimivo je poslušati Peruška ko pripoveduje svoje doživljanje iz Mehike, Arizone in Colorada. Veliko ve povedati iz teh krajev. Perušek je zelo dober pripovedovalec. Pravil mi je, kako je nekje v Colorado srečal medveda in druge slične dogodbece, ki so me zainteresirale vanj. V davnih časih so tam v mehiških gozdovih vozili le z voli in kravami. Videl pe je, v zapuščenih krajih, ko so tam bili upreženi še samo voli. Našel je v nekem samotnem kraju volovski jarem. Človek bi tega rokaja poslušal ka napre, tako mično zna on pripovedovati svoje naravne vtise.

Po obisku svojih sorodnikov in snancev, je vse prehitro prišel čas, ko se je Perušek zopet poslovil ter se podal na kratko delam.

Dne 3. oktobra se je pripetila nesreča. Šolski bus je povozil 4-letnega dečka Johna Princea na Aurori, Minn. Nesreča se je pripetila radi brezbrzičnosti voznišča: Deček je po par urah mučnega trpljenja umrl. Johnny je bil član Mladinskega oddelka S. N. P. J.

Letos je bilo mnogo turistov v Minnesoti. Pa tudi mnogo Slovencev je bilo med njimi. Tudi par uradnikov S. N. P. J. je bilo tu na obisku ter več drugih rojakov iz Chicaga. Tako je eden izmed uradnikov jednote imel predavanje na Elyju, Minn., v Slovenskem narodnem domu. Povedal je mnogo koristnega za jednoto kakor tudi za delavske razmere sploh. Dasi je bilo predavanje v nedeljo, v času ko gre vse rado v prosto naravo, je bilo kljub temu priločno še precej poslušalcev. — Matija Poorelec.

Češnje cveto tudi v oktobru.

Springfield, Ill. — Čenjeno uredništvo "Prosvete": — Tukaj vam pošiljam v pismu češnje cvet kot v dokaz, da na mojem in drugih vrtilj te okolice cveto češnje, čeprav je danes že 10. oktobra. Tudi mlado listje poganja na češnjah in drugim drevju.

Prigibno vam pošiljam tudi dva izrezka iz lokalnih listov, ki sta pisala o tem nenavadnem jesenskem pojavu, ker znano je, da sedaj ni posebno tople vreme; več je mrzlega kot toplega. List "The State Register" piše: "Danes je prinesel v naš urad več češnjevit cvetov Jos. Milčar ml., ki jih je utrgal na češnjah v svojem vrtu. Omenjeni farmar živi 13 milj severno od Springfielda. Milčar je dejal, da je češnja v vrtu obložena s cvetjem kot spomladaj." Lokalni list "Herald" pa pravi: "Mrzli jesenski dnevi so sicer že tu, toda z njimi so se pojavile v nekaterih krajih te okolice tudi cvetoče vijolice. Nekaj cvetov teh označevalk spomladaj je dobil na svojem vrtu tudi neki springfieldski prebivalec. Poročila o cvetju češenj, vrtnih jagod in drugih vrtnih rastlin so še precejšnja uganka vremenskim prerokom." Češnje cvet in izrezka listov sem vam poslal, da ne bo kdo dvomil o istinitosti nenavadnega pojava. — Anton Gorenz.

Rop v slaščičarni.

Chicago. — Trije roparji so vdrl v torej popoldne v slaščičarno Richards & Hassens, ki se nahaja v tretjem nadstropju v poslopju na 106 S. Clark ulice. Uslužbenec, eno žensko in pet moških, so zaprli v drugo sobo in pobrali \$2.800.

Blagajničarka Alice Richards je pripravljala denar, da se ga izplača uslužbencem, ko so trije roparji vstopili v sobo. Noben ni bil maskiran. Eden izmed roparjev je pograbil denar, dočim sta druga dva prisilila uslužbenca, da so vstopili v drugo sobo, iz katere se niso smeli premakniti pet minut. Uslužbenec se ubogal. Banditje so potem odšli in se pomešali med množico na cestah.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

Slovensko slikarstvo v Pragi

Praga, 26. sept.

Ljubljanska Narodna galerija je zelo agilna. Prireja umetniške razstave prav pogosto, in to ne samo doma v Ljubljani, ampak tudi drugje izven domovine.

Letos se je odzvala Narodna galerija povabilu S. V. U. "Manesa", naj priredi razstavo slovenskega slikarstva v Pragi. Njen razstavni odsek je sestavljal temeljitom zbiranju kolekcijo dobrih 200 slikarskih in grafičnih del, ki reprezentirajo naš razvoj v zadnjih petdesetih letih. Zastopani so avtorji: Janez in Jurij Šubic, Anton Azbe, Ivana Kobilca, Jožef Petkovec, Ferdo Vesel, Ivan Grohar, Rihard Jakopič, Matej Sternen, Matija Jama, Roza Klein-Sternenova, Ivan Vavpotič, Fran Trtnik, Veno Pilon, G. A. Kos, Božidar Jakac, Fran Kralj, Tone Kralj, Lojze Spazapan in Miha Maleš. Razume se, da izbira z ozirom na omejeni razstavni prostor v praškem Reprezentacijskem domu ni bila lahka; razstavni odsek je strogo izbiral le pomembna dela, brez ozira na njih nahajališče, ker se je zavedal, da more le s kvaliteto prodreti v tujini. Razstava je bila od vsega začetka zamišljena kot narodna prireditev brez ozira na včasih prav nekromorne želje posameznikov. Zato se je posrečilo sestaviti zbirko, kakršne domovina še ni videla.

S. V. U. "Manes" je priredil razstavo v petih dvoranah praškega Reprezentacijskega doma; štiri obsegajo slikarska dela, pet pa grafično. Razstava je razvojno urejena, tako da more obiskovalec nazorno zasledovati razvoj od realizma k impresionizmu in k današnjim strujam. "Manes" je izdal katalog s uvodom F. Mesesnela in reprodukcijami tipičnih razstavljenih del. Plakat razstave je izvršen po načrtu V. Pilona.

Otvoritev razstave, ki stoji pod protektoratom češkoslovskega in jugoslovskega proevnega ministra ter posebne ga častnega predsedstva, se je vršila 7. septembra popoldne. Intimne vernisaže se je udeležilo mnogo javnih funkcionarjev ter številni umetniki; zastopana je bila naša kolonija v Pragi ter Narodna galerija po predsedniku Iv. Zormanu in tajniku dr. F. Mesesnelu. Slovenske umetnike je zastopal Rihard Jakopič. Isti večer je priredil S. V. U. "Manes" slovenskim gostom večerjo, katere so se udeležili Manesovi s predsednikom, arh. O. Novotnim na čelu, pa še mnogi drugi umetniki. Arh. Novotný je napil sorodnosti obeh narodov, ki vrtila, vsak v svojem okolišu, moderno kulturno poslanje. Iz njegovih besed je zvenelo spoštovanje do slovenske umetnosti, katero je prav prijučujoča razstava zbudila. V njegovem odgovoru je predsednik Zorman povabil Čehe na otvoritev velike slovenske Narodne galerije, ki bo prihodnje leto gotova. Dr. V. V. Stech, svetnik v prosvetnem ministarstvu, je nato zelo prisrčno govoril o slovenski umetnosti in o razumevanju za češko umetnost, ki ga je našel pri prisotnih slovenskih gostih, ter konstatiral nova pota slovanstva, ki se je otreslo fraz in koraka k dejanjem. Prijetno je potekel večer med glasbo in razgovori o skupnih kulturnih problemih. Stare simpatije so se obnovile in sprožena je bila marsikatera misel o bodočem vzajemnem kulturnem delovanju.

Razstava slovenskega modernega slikarstva je napravila na Prago zelo ugoden vtis. Ze danes je mogoče trditi, da je bila prva postojanka na povojni turneji naše umetnosti po sredni Evropi zelo srečno izbrana. Glavna zahvala za prireditev gre krogu čeških umetnikov, ki so zbrani v društvu "Manes" in so a polnim razumevanjem izvršili svoj načrt. Njihovo bratško obnašanje je lepo priznanje našim kulturnim stremljenjem.

Potres v Jugoslaviji.

Belgrad, 13. okt. — Močan potresni sunek je bilo večraj čutiti po vsej Srbiji, Bosni in Dalmaciji.

Delavčeva opazovalnica

Piše Ivan Molek.

Volk sit in koza cela... Še nekaj o patrijarhih, ki so na čelu Ameriške delavske federacije.

Green, Woll, Tobin, Berry in drugi, ki vodijo usodo približno treh milijonov strokovno organiziranih delavcev v Združenih državah, so proti neodvisni delavski politični stranki. Njihov program je: "Nagrađitev prijateljev in kaznitev sovražnikov v starih strankah."

Tale program deluje takole: Kadar so volitve predsednika, zaključijo eksekutiva federacije, da je republikanski kandidat prijatelj organiziranih delavcev. Kandidat je izvoljen. Nato "prijatelj" imenuje novega zveznega sodnika kje v Pennsylvaniji ali West Virginiji ali Coloradu, kjerkoli pride štrajh. Od "prijatelja" prezidenta imenovani sodnik brž izda "induzukšen" proti štrajkarem! Tako se vržejo nagrada delavcev.

Isto se zgodi, če je demokrat izbran za "prijatelja". Razlike ni. Predsednik Wilson, ki je bil demokrat, je stri stavko rudarjev leta 1919. Predsednik Harding, ki je bil republikanec, je stri stavko železnikih delavcev leta 1921. Predsednik Coolidge, sedanji "prijatelj", je stri stavko policajev, ko je bil governor v Massachusettsu. Prijatelji? Kajpak!

Patrijarhi na čelu federacije bi radi omilili prohibicijo in izgubili krepilje protitrustrnemu zakonu. Kako? S pomočjo tistih "prijateljev"? Mila jim

majka! Celih štirideset let že berajo patrijarhi v kongresu za razne delavske zakone, a še danes jih nimajo. Celih štirideset let. Koliko je Gompers beratelj — in postaral se je in umrl je, preden je kaj izberal! In še so slepi; še vedno berajo.

Politika patrijarhov je, da morajo delavci imeti visoke plače, delodajalci pa pošten dobiček (a fair return) od investiranega kapitala. Mila jim majka! Kdor ima le unčico čiste pameti mora vedeti, da sta visoka plača in pošten dobiček nemogoča. Kaj pa je pošten dobiček? Vprašajte kapitalista. Največji, čim največji dobiček — in še ni zadosti pošten! Ako je plača visoka, ne more biti dobiček velik; če je dobiček velik, ne more biti plača velika. Prvo ali drugo, nikdar pa ne oboje. Volk sit in koza cela ne more biti! Toda stari voditelji Ameriške delavske federacije resnično hočejo, da je volk sit in koza živa in cela.

Take voditelje ima ameriško delavstvo. Ni čuda, da je federacija brez vpliva. Ni čuda, da je komaj deset odstotkov delavcev v Ameriki strokovno organiziranih. Ni čuda, da Ameriška delavske federacije šteje komaj nekaj manj kot tri milijone članov po štiridesetih letih svojega obstanka, dočim je Mehiška federacija narastla v desetih letih na dva milijona, unije v Angliji na šest, v Nemčiji na sedem in v Rusiji na devet milijonov članov.

JEZICE

(Kogar ne zbedejo, ta ne stoka.)

Franciškanskega kompanjona Jeriča so že zbedle. Zastokal je.

Brat Jerič, kot dober član S. N. P. J., se naravno zanima za blagajno S. N. P. J. Priporočamo ga za vzgled ostalim bratom.

Kompanjon Jerič ni član K. S. K. J. Naravno je torej, da se ne briga za tragikomično afero doma v Jolietu. On skrbi, da S. N. P. J. ne zavoli na ta način!

"Svak Jerič baje sovražil židovsko robo. Rad se pa zateče k židovski "Neue Freie Press", kadar mu zmanjka domače mehiške robe. Bejžte, bejžte — bi rekel g. Trunk, ki ga nimate več! — ali ne vidite, da je to navadna židovska roba?"

Kapitan Jerič še ni ovrgel niti ene izmed petdesetih laži, ki jih je "Prosveta" pribila na najvišji stolp, da jih je videla vsa dežela. Rajši naklada nove laži. To je lepo! Tako delajo gentlemani...

Lojze Pire je tudi gentleman, da ga ni takega ob umazani Cuyahog! Za vtilkanje svojega nosu v reči, ki se njega nič ne tičejo, ima dovolj časa, ko ga pa pošteni ljudje pokličejo na odgovor, se skriva v špranjo in pravi: Nimam časa! — Tako delajo bliskoritci...

UNIJA VODOVODNIH POMOŽNIH DELAVCEV OSTANE.

Voditelji unije znajo obdržati pomožne delavce skupaj, daš njih unija še ni priznana.

New York, N. Y. — Unija pomožnih vodovodnih delavcev ima sposobne organizatorje in voditelje. Pokazali so, kako je treba voditi organizacijo, ako tudi še ni priznana, da njene vrste ostanejo trdne. Pomožni delavci so se sicer udeležili stavke vodovodnih monterjev, a priznanja svoje organizacije niso dosegli, ker so pričeli šele organizirati. Zdar odpošljejo svojo delegacijo k mednarodnemu odboru vodovodnih monterjev, da vtelesi v organizacijo unijo vodovodnih pomožnih delavcev.

Vesolja je mogoče še prazgodaj

Za Vara je zdaj na delu Blair Coan, ki je zbiral material tudi za vpropastenje senatorjev Wheelerja in Brookharta.

Washington, D. C. — Blair Coan, bivši detektiv, ki je bil svoječasn poslan v Montano in Iowo, da dobi "dokaz" proti senatorju Wheelerju in senatorju Brookhartu, ker sta razkrivala Daughertyja, je zdaj v služben, da zagotovi senatorski sedež političnemu gospodarju Varu iz Philadelphije, ki je bil pri zadnjih volitvah izvoljen, a proti njemu je ugovor, da mu je korupcija pomagala do volilne zmage. Temu Coanu je itročno potrebno delo za kulisa, da se odobri Varovo poverilo.

Casniki, ki podpirajo administracijo, trdijo in naglašajo, da bo Varu in Frank Smithu iz Illinoisa priznan senatorski sedež. To svoje prerokovanje naslanja na hipotezo, da se bodo demokratje bali, da pridejo državne pravice še v večjo nevarnost, ako se Varu in Smithu ne prizna senatorski sedež.

Te hipoteze ne podpirajo dokazi. Nihče še ni govoril s vsemi senatorji in jih vprašal, kako sodijo o Varu in Smithu. Vseh senatorjev je 94, od teh je pa bilo vprašanih za sedbo komaj okoli dvajset.

Še nemu pastorju se je posvetilo.

Washington, D. C. — Rev. Hilary G. Richardson iz Yonkersa, N. Y., je rekel v sredn na nekem tukašnjem zborovanju: "Sveto pismo ni božja beseda. Dokler cerkev ne zavzre biblije kot božjo besedo, ne bo napredovala."

Novi vodja torijev v Kanadi. Winnipeg, Man. — Konservativna stranka Kanade je zavržla svojega starega voditelja Meighena in izbrala novega. Novi vodja kanadskih torijev je Richard Daddford Bennett, bivši justični minister, odvetnik in multimilijonar.

Delavec pod istimi pogoji, kot je bila prejeta unija parovodnih pomožnih delavcev. Kadar potek pogodba, bodo podjetniki pred sabo imeli enotno fronto mehaničarjev in pomožnih delavcev.

Vesti iz Jugoslavije

Nov poslanec v oblasti skupščini. Ker je postal socialistični poslanec Petrijan narodni poslanec, mora odložiti mandat oblastnega poslancina. Na njegovo mesto pride železnica in svetnik mariborskega občinskega sveta Alojzij Čančak, ki je kandidiral pri oblastnih volitvah na skupni listi s socialisti kot zastopnik levega krila. Takrat bi bil izvoljen, če ne bi zadnji hip vložil Bernot svoje samostojne liste. Pri skupščinskih volitvah pa je bil Čančak zopet kandidat komunistične liste in po torej zanimivo, kako se stališče bo zvezlo v oblasti skupščini, kjer je tudi njegov sokandidat iz skupščinskih volitev, Moederdorfer, bivši učitelj v Metlici. Položaj se je sedaj torej v toliko spremenil, da bodo imeli socialisti, ki so faktično močnejši, v mariborski oblasti skupščini samo enega poslancina, školskega upravitelja Viktorja Grčarja, komunisti - bernotovci pa dva, če se bo Čančak res pridružil Moederdorferju, kar pa še ni gotovo.

Lažni ruski knez Vjazemski. V aristokratskih ruskih krogih v Beogradu se je že dalj časa kretal mlad mož, ki se je izdal za ruskega kneza Vjazemskega. Ker se je preko mere prostaško ponašal s svojimi čini v svetovni vojni, je vzbudil domneve, da je navaden goljuf. Dozdevni knez Vjazemski je bil aretiran, nakar je pri zaslišanju priznal, da je preprost vojak Vranglove armade ter da se je začel predstavljati kot knez Vjazemski, da bi lažje živel. V Jugoslavijo je prišel iz Sofije, kjer si je preskrbel ponarejene dokumente za nekaj levov. Lažnega kneza so zaprli za mesec dni, nakar bo izgnan v Bolgarijo.

Sole za pilote. Uprava Aerokluba v Beogradu je na zadnji seji sklenila, da otvori šole za pilote v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Novem Sadu in Skoplju. Kdaj se bo ta namera dala udeležiti, je pa seveda vprašanje časa in denarja.

Delavski dom v Tesliću v Bosni so otvorili na najslabesnji način meseca avgusta. V Tesliću je sedaj največja lesna industrija v Bosni. So velike žage in velika tovarnica destilacije drv. Lastniki seveda le Nemci! Pri slavnosti je bila zastopana po več predstavnikov delavskega zbora iz Sarajeva.

Velika slavnost se je vršila dne 25. septembra na Jesenicah na Gorenjskem (Jugoslavija). Tamošnja agila združba Delavski dom je priredila otvoritveno slavnost preurejenega Delavskega doma z dvema dvoranama, (ena služi za predavanja, šola in kurze, druga za dramatične predstave; obe skupaj vzameta nad 700 ljudi, cel dom pa nad 1200.) in Radio kino, ki ima 500 sedežev. Pri Delavskem domu je namreč velika stavba posebej, ki služi knožnim predstavam. Slavnost se je započela z delavsko koračnicom kovinarske godbe. Načelnik Del. Doma s. Jeram je v krajšem govoru podal zgodovino združnega dela na Jesenicah. Nato se je vršilo predavanje s. Antona Krstana, predsednika Zdržbene banke v Ljubljani, o pozitivnem delu za delavsko ljudstvo. Njegov dvourno predavanje je zbor burno akklamiral. Po predavanju se je vršil promenadni koncert. Popoldne je bila velika tombola, ki je trajala od 2 do 4. Dobitki so srečno igrake zelo razveselili. Ob 4. pa je bila slavnostna kinopredstava v Radio-kinu. Udeležba je bila povsod ogromna. Castitati je Delavskemu domu na Jesenicah na lepih uspehah in na tej priložnosti pa še prav posebno.

Pozar na Hlovcu. Dne 24. sept. je Ljubljancem zopet alarmiral proti Hlovcu, kjer je gorelo pri posestniku Mici Mencej na Hlovcu (Barje). Iz nepojasnjenega vzroka se je vnela stanovanjska hiša in je zgorel ves zgornji del, kjer se je v podstroju nahajala krma in nekaj kmetijskega orodja. Vnel se je tudi del strehe na hlevu. Živino so rešili. Ljubljanski gasilci s motorno brigado ter gasilni društvi z Bara in Rudnika so ogenj lokalizirali in ga tekem ene ure vdašili. Skode je okrog 40.000 Din.

Davek na rud. upokojenje. Veliko razburjenje je nastalo v tukajšnjem revirju ali primerjenega davka na pokojnine rudarjev. Obdavčeni so posamezniki od 400 do 700 Din, in ta znesek bi jim od pokojnine moral odtegovati tuk. bratovska skladnica. Vodstvo tuk. skladnice se je obrnilo na Glavno vodstvo brat. skladnice v Ljubljani, je-li upravičeno, da se davke upokojenec odteguje pri izplačilu pokojnin. Vsa odgovornost se pripisuje klerikalni politiki, in je samo ob sebi uveljavno, da se čuje marsikatera pikra od pristašev, ki so dosejati s krogicami podpirali zafurano klerikalno politiko.

Senzacionalna arheološka odkritja v Stobi. Poročali smo že o senzacionalnih arheoloških odkritjih v Stobih v južni Srbiji. Dne 20. sept. se je v Belgrad vrnil upravnik belgrajskega Narodnega muzeja, dr. Vlada Petković, ki je v Stobi vršil izkopavanje. Po daljšem novinarjem podrobnejše poročilo, v katerem povdarja, da Stobi postajajo po najnovejših najdbah drugi Pompeji, ki bodo odslej za arheologe vsega sveta predstavljali ogromne vrednote.

Ostanki slajne kulture, neprecenljive dragocenosti leže tu pod zemljo v južni Srbiji. Ako bodo pristojna mesta znala pomovati pomen odkopavanja tega edinega ohranjenega bizantinskega mesta, bo odkritje postalo svetovna arheološka senzacija, ki bo privlačevala ne samo znanstvenike, marveč tudi tisoče turistov. S primernim kapitalom bi se dalo morda že tekom 1 leta popolnoma odkriti starodavno mesto Stobi s svojimi dragocenimi ostanki palač, ulic, svetlišč in spomenikov.

Doslej so odkrili naslednji dragoceni objekti: ostanki velike bazilike iz 5. stoletja po Kr., amfiteatra in kopalnišča, ki je prvo odkritje iz bizantinske dobe. Neprecenljive vrednosti so dobro očuvani mozaike in razni kipci. Vse, kar se je samo letos našlo - odkrivanje se vrši že 4 leta - daleko pretehta vse dosedanje stroške, ker je samo odkopana Eskulapova ali Zevsova glava vredna okrog 100.000 Din, dočim je vlada za letos dovolila kredit 70.000 Din. A kdo bi za enkrat cenil vrednost kipov Apolona, Lara, Fortune in drugih odkopanih umetnin! Pričakovati je le, da bo vlada znala ceniti veličanstvo odkritje in omogočila nadaljevanje dela.

Trgovina z dekleti v Zagrebu odkrita. V Zagrebu in tudi drugod so se že dalj časa širile vesti, da obstoji v Zagrebu velkopotezna trgovina z dekleti. Kljub temu, da so se policijska ravnateljstva v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu trudila, da bi ugotovila, koliko je na teh vesteh resnice, so bila vsa prizvedovanja brezuspešna.

Te dni pa se je zagrebški policijski vendar poročilo priti na sled trgovini z dekleti. Kot glavno zvodnico, ki je prodajala dekleta raznih stanov v javne hišice, so ugotovili neko Cecilijo Sladovičevico. Ko je Sladovičeva zvedela, da je njeno zločinško početje odkrito, je takoj pobegnila iz svojega stanovanja v Vrhovčevi ulici.

Sladovičeva je stara 32 let, rojena je v Zagorskih Selih pri Klanjcu. Do sedaj je bila 23krat kaznovana radi vlačugarstva, nemorale in drugih deliktov. V zadnjem času je bila tudi izgana iz Zagreba. Policija nadaljuje z raziskavanjem. V nekaj dneh se obetajo senzacionalna odkritja.

Smrtna kosa. — V Slovenjgradu je nenadoma umrla Matja Karpiškova, rojena Konečič, soproga tamošnjega posestnika, gostilničarja in trgovca.

IZ PRIMORJA

RAZPUST CENTRALE SLOVENSkih KULTURNIH DRUŠTEV V ITALIJI.

Tržaški prefekt razpustil "Prosveto" in zaplenil njeno premoženje.

Trst, 21. sept. — Prefekt je razpustil osrednje društvo "Prosveta" v Trstu, ki je štela, preden so oblasti začele razpuščati slovska društva, nad 80 članov in raznih krajih tržaške pokrajine. Razpolagala je v veliko knjižnico in skrbela za predavanja.

Ukrep o razpustitvi utemeljuje prefekt z navedbo, da je društvo s knjižnico in s predavanji gojilo iredentizem, da ni širilo kulture vplisnem, marveč samo slovska kultura, kar pa ni v skladu z nacionalnimi interesi. Premoženje "Prosvete" so oblasti zaplenile.

Danes je bilo razpuščeno tudi Pevsko društvo "Lipa" v Bazovici pri Trstu. Ista usoda je doletela "Sportno društvo Jadran" v Hrpeljah.

Senzam doslej razpuščanih društev. Po nalogu rimske vlade so primorski prefekti v teku zadnjih 14 dni razpustili 53 katoliških prosvetnih društev, v Gorici, in 48 neopredeljenih in edinaških prosvetnih društev, ki so bila po večini vpisana v "Zvezo prosvetnih društev v Italiji" v Gorici, ali v Zvezo mladinskih društev v Trstu ali v "Prosveto" v Trstu. Prefekti imajo ukaz, da v najkrajšem času razpustijo vsa društva. Ostala pridejo torej še na vrsto. Razpust se izvrši z motivacijo, "da je delovanje društva nasprotno državnemu redu". Na Tržaškem se v smislu razpustitvenega dekreta zapleni vse društveno premoženje (knjige, godala in oprava), na Goriškem se razpuščanim društvom povedeni inventar pusti. Pri vročitvi dekretov in uradni plenitvi se dogajajo tako tragikomični prizori, da prihajajo karabinerji, ki čutijo v sebi še nekaj osebnih dostojanstvenosti, v veliko zadrego in ne vedo, kaj bi storiili s knjigami, stoli in mizami, ki so jih slovsaki fantje in dekleta nabavili s prihranki svojih žuljev.

Razpuščena so bila katoliška prosvetna društva v tehle krajih:

Vrhpolje, Šturje, Budanje, Slap, Ajdovščina, Sv. Križ, Semčice, Gaberje pri Mirnu, Sovodnje, Vrh sv. Mihaela, Rihembek, Gaberje pri Stanjelu, Goče, Podgora, Oslavje, St. Maver, Solkan, Podosobotin, Števerjan, Cerovo, Biljana, Fojana, Dobron, Plave, Kanal, Avče, Gorenje polje, Banjšica, Lokovec, Sv. Lucija, Idriško, Livek, Kred, Drešnica, Smašt, Trnovo pri Kobariču, Česzoška, Švino, Bovec, Log, Strmec, Logaršec, Ponikvo, Bukovo, St. Vlička, Otalež, Zakriž, Ravne, Spodnja Idrija, Črni vrh.

Med neopredeljenih all v liberalnih zvezah včlanjenih društev so bila razpuščena naslednja:

Samostojno društvo "Dijaška Matica" v Trstu, Dijaška podporna organizacija za vse Primorsko; Izobraževalno in športno društvo v Renčah, "Citarnica" v Kanalu, Ženski krožek v Tolminu, Bralno društvo v Idriškem, Slovensko planinsko društvo v Tolminu; "Zarja" v Zatočinu; "Pomlad" v Zebčah, Delavsko izobraževalno društvo v Idriji, Ženski krožek v Kobariču, Bralno in pevsko društvo Svoboda v Njivicah, Kmečko prosvetno društvo v Volčah, Prosvetno društvo v Ušniku pri ga" v Ročinju, Bralno in pevsko društvo, Bralno društvo "Slovensko društvo Jaana Poljana" v Poličah pri Cerknem, Bralno in pevsko društvo na St. Vliški gori (ustanovljeno leta 1886.), "Citarnica" v Solkanu (ustanovljeno pred 60 leti), Prosvetno društvo v Vrtojbi, Prosvetno društvo v Volčjadri "Vrtec" v Vipolšah, "Pevnica" v Podosobotinu, Bralno in pevsko društvo v Medani, Bralno in pevsko društvo v Kozani, "Zarja" v Hlevniku; Mladinska društva: "Kob-

dil" v Kobdilu, "Ladja" na Konovelu, "Zarja" v Bazovici, "Prosveta" v Trstu, "Prosveta" na Opčinah, "Zarja" v Rojanu, "Magdalena" pri Sv. Magdaleni v Trstu, "Sparta" v Skodnju in "Višava" na Konknelu; Mladinski krožek "Roco!" v Trstu, Dijaški krožek "N. Tomaseo" v Trstu; Sportna društva: "Obzor" pri Sv. Mariji Magdaleni v Trstu, "Adria" na Proseku in "Primorje" na Proseku; Pevsko društvo "Zvon" na Opčinah, "Slavček" v Klanju, "Venec" v Kozini; "Zvezda" v Hrpeljah, Pevsko in izobraževalno društvo v Zgoniku, "Kras" v Skopcu, Izobraževalno društvo "Napredek v Tomačevici pri Kovunu in "Kmetijska citarnica" v Podragi.

Poleg razpuščanja kulturnih društev, se premoščajo učitelji in učiteljice doli v Italijo. Dosedaj so se premoščali učitelji iz Goriške pokrajine, sedaj pa smo doznali, da se premoščajo tudi učiteljice iz tržaške pokrajine.

Tržaških učiteljev, ki so podrejali tržaškemu magistratu, niso jih pozvali na magistrat, kjer so od njih zahtevali, naj se izjavijo, ali se smatrajo za zmožne, da prevzamejo pouk v italijanskini na katerikoli italijanski šoli, ali pa naj zahtevajo upokojitve. Večina so dali precej očitno razumeti, naj si rajši izberejo drugo rešitev, kajti sicer bi bila inspekcija zanje preostara in bi imeli poleg škode še sramoto. Tudi jim niso prikrivali, da je prva naloga šole politika in nič druga. Od 2. učiteljev in učiteljice slovske narodnosti, ki so še v magistratni službi, je bil eden pridržan, ker so ga že v preteklem letu inšpicirali in je inspekcija dobro izpadla, od ostalih se jih je osem javilo, da prevzamejo pouk v italijanskini, ostali pa so zaprosili za upokojitve.

Ubogim Mussolini! Ubogim fašizem, ki ga tako boli — ta mala slovska kultura naših Primorcev.

Tržaški kvester premeščen. Giuseppe de Martino, kvester v Trstu, je premeščen v Napoli, v svoje rojstno mesto. Premeščanje pomeni službeno povišanje. Kvester De Martino je policijot najhujše vrste, ki je z vas strastno sestavljal poročila za razpust naših kulturnih društev.

Premeščeni so v severno Italijo učitelji Frič iz Klane, Silrotič iz Rukavca in Milneršič iz Jušica ter učiteljci Gašparini iz Rukavca in Rubinčič iz Drage. V pokrajno Emilijo je premeščen Anton Sturm, učitelj v Zemanah. Iz Postojne sta premeščeni učiteljci Minka Boštjančič v Ortona a Mars v Abručih in Angela Sila v Rudo v Furlaniji.

Ne razpoloženje so stavljeni v Idriji učitelja Otmar Novak in Rafael Gostila ter učiteljica Zdenka Blodek, v Postojni učiteljica Katarina Vilhar, v Cerpovanu učitelj Ciril Kofol.

Ne razpoloženje so postavljene učitelj Josip Koglot v Gradšču, Josip Lanič v Vrtojbi, Josip Šmigov v Skopem, Mici Vesešč v Vrhpolju pri Vipavi. Prva dva sta bila dobila premeščiteljni odlok, sedaj pa je šolska oblast odredila razpoloženje.

Vlak je povozil pri Ronkih občinskega slugo iz Doberdoba Matijo Colja.

Smrtna kosa. V Trstu je umrl Anton Kluder, posestnik in gostilničar. V Selu na Vipavskem so pokopali okoli 80 let starega Antona Bavčarja ustanovitelja tarzojnega gasilneva društva.

Sočni sluga Jakob Milharčič je služboval v Trbižu, poprej pa v Ajdovščini in Vipavi. Enkrat je bil že kaznovan radi goljufije, sedaj se je vršila v Gorici druga razprava, pri kateri je dobil Milharčič 2 leti in 4 mesece ječe ter 600 lir globe. Obtožen je bil številnih poneverb. Ko je služboval v Ajdovščini, je prišel k neki posestnici v Podkraju in izterjal 417 lir, ki si jih je po kratkemu pridržal. Pred sodnikom je okodovanka pripovedovala, kako ji je Milharčič grozil, da pridejo po njo orožniki, ako ne plača takoj.

Oblatnce znamenlih Amerikancev

WILLIAM CRAWFORD GORGAS—SLOVITI ZDRAVOSLOVEC.

(3. oktobra 1854.)

Pred sedmimi leti je umrl Amerikanev, ki je posvetil svoje življenje osrečevanju človeštva. Rešil je več človeških življenj kot katerikoli drug človek, izvzemaj Louisa Pasteurja, ki je odkril, kako klice povzročajo boleznino in kako jih je mogoče premagati. William Crawford Gorgas je bil eden izmed največjih dobrotnikov človeštva. Rodil se je v Oklahomi 3. oktobra 1854. Začel je svojo karijero kot neznan zdravnik v ameriški vojski. Predno je umrl, pa je omogočil naseljevanje tropičnih krajev po belem človeku. Njegovo delo proti rumeni mrzlici in malariji je omogočilo zgradbo Panamskega kanala. Tekom šestletne vojne je bil generalni zdravnik ameriške vojske in njegove zasluge za zdravje in oskrbo vojakov so velikanske. On je tudi pokazal pot k obvladnanju pljučnice in drugih bolezni, ki morijo človeštvo. Povrh tega je dal ljudem vnet vzgled nesebične ljubezni do dela v prid človeštva.

Dandanes menda že vsakdo ve, da se nekateri boleznino, kot malarija in rumena mrzlica, razširjajo po komarjih in drugih žuželkah. Vsakdo zna, da te drobne živalice, ki so na videl le malenkostna nadelga, utegnejo biti krilati smrtinosci. Za našo areo - podnebje v zmernem pasu ne dovoljuje tem žuželkam, da bi delavno živlele skozi vse leto. Mraz konča njihovo življenje, ali vsaj aktivno delovanje in boleznino, ki jih prenašajo, nimajo mnogo prilike, da se razširjajo med ljudmi. Ali v bolj gorkih pokrajinah Zdrženih držav in ostalega sveta so boleznino, ki jih razširjajo žuželke, največja šiba božja za tamošnje prebivalstvo. Tekom 140 let, od 1762 do 1901, ni bilo dneva, da ni bilo slučajev smrti radi rumene mrzlice in Havani na Kubi. Tekom desetletja pred ameriško okupacijo je "Yellow Jack" — ljudski priimek te boleznino — tam usmrtil povprečno čez 500 ljudi na leto. L. 1896 je v Havani umrlo 1282 ljudi za rumeno mrzlico. Gorgas je napovedal boj tej boleznino; njegovo delo je začelo v marcu 1901 sredi novega izbruha epidemije. Isto leto je število smrti padlo kar na 6. V zadnjih 18 letih ni bilo tam niti enega slučajja rumene mrzlice, ki je tam poprej razsajala skozi stoletja. In zaslug za vse to gre Gorgasovi metodi.

Naslednji velikanski uspeh Gorgasa je bil v Panami. Da bi se zgradil kanal preko Panamske ožine, o tem je ves svet sanjal že od zdavnaj. Veliki evropski inženirji, ki so zgradili Suezki kanal, so dvajset let poskušali uresničiti sanje o spojitvi Pacifika z Atlantikom, ali propadli so. Njihov trud je končal z ogromnim številom smrti in finančnim neuspehom. Propadli so, ne za to ker niso bili kos svoji nalogi, ampak ker niso bili kos komarjem. Rumena mrzlica in malarija sta jih premagala.

Ali naj bi Amerikanci uspeli, kjer so Francozi in njihovi veliki inženir Lesseps propadli? Gorgas je pokrajino najprej iznebil rumene mrzlice in se potem lotil borbe proti komarju, ki razširja malarijo. Ta borba, ki je postala vzgled za vse enake akcije po vsem svetu, je uspela vsled ženjalnosti zdravoslovca. Komar "anopheles", ki razširja malarijo, najrajši ima stoječo in zakrito vodo mesto bistra in odprte vode, da leže vanjo svoja jajčka. Gorgas se je lotil vseh dostopnih luž in s pomočjo petroleja vnelil letinke komarjev. Ali to ne bi zadostovalo. Zato je Gorgas obrnil svojo pozornost na reko nekaterih ribic, pajkov in mravelj, ki rade jedo komarjeve letinke. Te sovražnice komarjev so dopolnile njegovo delo. Nevarni komarji so izginiti iz Panamske ožine in s njimi malarija. Za zgradbo Panamskega kanala se imamo več zahvaliti delu zdravnikov, kot inženirjev.

GEORGE WESTINGHOUSE, ZENJALNI IZNAJDITELJ.

(6. oktobra 1846.)

George Westinghouse je bil velik iznajdbelj in obenem uspešen podjetnik. Tekom 45 let je ustvaril skupino tovarniških industrij, ki dandanes zaposlujejo kakih 50.000 ljudi in 200 milijonov kapitala. Nadarjenost iznajditelja je že podedoval, ali kot industrijalec je napredoval iz skromnih početkov, tako da treba njegove kasnejše uspehe pripisati le njegovi vtrajnosti in dalekovidnosti. Kot uspešni kombinaciji iznajdbelja - inženirja - industrijalca mu ni para na svetu. Rodil se je v Centralu Bridgu, N. Y., dne 6. oktobra 1846. Polje njegovega delovanja spada pod štiri poglavja: zrak, plin, para in elektrika.

Njegov izum zračne zavornice in prihod v Pittsburgh spadeta v leto leto — 1867. Dve leti kasneje je bila ustanovljena Westinghouse Air Brake Company. Kako je svet začetkoma omaloval njegov idejo o zavornici potom zračnega pritiska, tako da niso železnice družbe niti marale tratiti časa a poskušanjem njegovega izuma, njegovo razodarjenje ali tudi vtrajnost je povedal, ki je obče znana. Končno seveda je moral predreti. Westinghouseova zavornica je bila uvedena v vse železnice najprej v Zdrženih državah in potem v Evropi. Dandanes se zračna zavornica smatra za bistveno pripravo v hitrem železniškem prometu, v zadnjem času pa je bil storjen napredek tudi glede razečničnih zavornic pri avtomobilih.

Ta uspeh s stianjenim zrakom ga je napotil pa rabo atega sreščatva tudi za druge svrhe, zlasti na železniškem polju. Tako je l. 1879 iznašel sistem pnevmatičnih železniških signalov.

Odkritje naravnega plina okoli Pittsburgha je privlačilo pozornost Westinghousea. Prilik plina je bil tako vsook, da je bila raba plina v hišah ne le tešavna, marveč tudi jako nevarna. Westinghouse je iznašel pripravo, ki znižuje pritisk in omogočuje rabo naravnega plina. Ta iznajdba je bila velika vrednosti zlasti za jeklarstvo in steklarsko industrijo. On je tudi iznašel plinometer, ki napoveduje, koliko plina se je vporabilo. Poprej je konsumer plačeval določeno vsoto in rabil, koliko mu drago, kar je seveda imelo za posledico velikanske poratove. Westinghouse je iznašel tudi sistem plinovodov in plinovih vrvcev do konsumetov.

L. 1880 je bila organizirana Westinghouse Machine Company, ki je mnogo let izdelovala parne in plinove stroje. L. 1898 je Westinghouse nabavil patentne pravice Angleža Parsonsa na njegovo parno turbino in Westinghouseova tovarna je razvila in izdelovala to važno gonilo, kakor tudi druge vrste turbin.

L. 1886 je Westinghouse organiziral družbo, ki se je kasneje razvila v njegovo največje podjetje, Westinghouse Electric Company, za izdelovanje električnih svetilk. L. 1887 je angažiral slovitega Jugoslovana Nikolo Tesla, iznajditelja vrtilnuge magnetnega polja in indukcijskega motorja, in ti stroji so se kmalu razvili za komercialne svrhe. Ta družba je sploh postala pionir v razvoju moderne električne industrije.

Kako delaven je bil Westinghouse, je razvidno iz dejstva, da je bil predsednik ali upravni svetnik kakih tridesetih družb, večinoma ustanovljenih od njega samega. Vsled revolucionarnosti njegovih iznajdb in razvoja drugih izumov je ime Westinghouse postalo popularno po vsem svetu. Umrl je l. 1914.

JOHN HAY, AMERIŠKI DRŽAVNIK.
(8. oktobra 1838.)

Jako malo ameriških državljanov je imelo obširno izkušnjo in izurjenost John Haya, najboljšega uspešnega ameriškega drzeznega tajnika (Secretary of State). Po vseučilniških študijah je praktičiral za pravnika v pisarni Abrahama Lincolna v Springfieldu, Illinois. Ko je Lincoln postal predsednik, se je tudi Hay preselil v Washington.

kot predsednikov privatni tajnik. Po Lincolnovi smrti je služil pri raznih posanjivih v inozemstvu, kar mu je dalo priliko za obširno izkušnjo v diplomaciji in političnem življenju inozemskih držav, kakor tudi v tujih jeziki in literaturah.

Svojo diplomatično karijero je večkrat prekinil za pisateljstvo. Izdal je zbirko svojih pesmi, izborno knjigo o Španski in jako obširne življenjske Lincoln.

L. 1898 ga je predsednik McKinley izbral za svjetskega drzeznega tajnika. V kritičnih dnevih Bokerskih nemirov na Kitajskem je obvaroval Kitajsko pred razkrojivijo s tem, da je pregovoril evropske velesile, da so proglasile načelo "odprtih vrat" na Kitajskem, t. j. da vrata kitajske trgovine ostanejo odprta za ves svet. Sklenil je več vzajemnostnih pogodb s inozemskimi državami in pridobil je reputacijo sposobnega diplomata, stremečega za mir in dobre diplomatske odnošaje.

Valed Hayevega nasveta so Združene države vporabile odškodnino, ki jo je Kitajka moralna plačati po Bokerskem uporu, v prid Kitajcem samim. V pogodbi se je namreč kitajska vlada obvezala poslati na svoje stroške določeno število kitajskih dijakov na ameriške univerze; te stroške je Amerika smatrala kot plačilo na račun odškodnino.

Sklenil je tudi pogodbo s Anglijo, ki je odpravila mogočnost vsakega ugovora s strani te velesile, ako bi Združene države zgradile Panamski kanal. Ta pogodba (Hay-Pauncefote Treaty) je bila ratificirana od senata v decembru l. 1901. Na podlagi te pogodbe morajo biti kanalske pristojbine enake za ladje vseh držav in promet odprt vsem narodom, ni pa Združenim državam zabranjeno, da zgradijo utrdbe ob kanalu.

Odkodnina priznana po dolgotrajnem boju

Poškodovani delavec je izgubil pamet. — Odnatni se hoteli šeno s sto dolarji odškodnino.

New York, N. Y. — Dolga je pot svojev poškodovanih delavcev, ako zahtevajo odškodnino, ker je bil poškodovan njih prehranitelj. Kako dolga in težavna je pot teh svojev, pokazuje dejstvo, da je bilo ženi poškodovanega pristanlišnega delavca še le po pet letih priznanih osem tisoč dolarjev odškodnino. Njen soprog je delal na ladji, ko se je sprožil velik pokrov in ga udaril po glavi. Rana se je ponorečenemu delavcu zacelila, a zaradi udarca, ki ga je prejel na glavo, se mu je zmešala pamet.

Zena seveda ni bila zadovoljna s sto dolarji odškodnino, pa je tožila. Tožba se je vlekla skozi pet let na sodiščih. Odvetnikom bogate kompanije je pomagal še plovbeni odbor, kar je Tomasello delal v skladišču vladne ladje. Končno je bila bogata števadorska tvrška obsojena, da ženi ponorečenega delavca plača \$8.000 odškodnino.

Truplo najdeno.
Chicago. — Truplo nepoznane ženske je bilo pretečeno sredo najdeno v mali sobici nekake starinarja na 838 N. Franklin cesti. Možki izgleda, da je bil star okrog 55 let.

Prihodne prireditve kluba št. 1

- J. S. Z.
- Klub št. 1. J. S. Z. Dramska predstava v nedeljo 16. oktobra v dvorani C. S. P. S.
 - Pevski zbor "Hava". Koncert 27. nov. v dvorani S. N. P. J.
 - Klub št. 1. J. S. Z. Dne 31. dec. Silvestrova zabava v dvorani S. N. P. J.
 - Klub št. 1. J. S. Z. Dramska predstava 28. jan. 1928. v dvorani C. S. P. S. — Druga priredba kluba št. 1 v l. 1928: Dne 8. aprila dramska predstava v dvorani C. S. P. S. — V torek 1. maja prvotajska slavnost v dvorani S. N. P. J. — Dne 30. maja koncert "Hava" v dvorani S. N. P. J.

NABOČITE SI KNJIGU "AMERIŠKI SLOVENCI"

LULU

Boris Lazarevski: Prišel sem tja v družbi skoro neznanega moža, ki je bil tisti dan bogat in lahkomislen. Seznanila naju je ena najlepših žen v Parizu, pohotljiva, muhasta, majhna, črnooka z divnimi trepalnicami.

Ker je bil šele četrty dan v Parizu ter ni znal doma niti besedice po francosko, je moj novi znanec tako rekoč poblašnel v oni noči. Vsako minuto je vlačil iz denarnice kup novčance po sto frankov in obračaje se proti meni jecljal:

Recite ji, prosim vas, da je ona del božanstva. Recite ji, da se je bom spominjal ob svoji smrti uri... Da je ves moj denar — njen.

Lulu je dvigala svoje trepalnice in me vpraševala: "Kaj hoče?"

"Ni... Pravi, da si najkrajšnja med lepoticami."

"Ah... " je odgovarjala z enim edinim zvokom, a tako, da je dejala: "Leta in leta že to poslušam..."

Lulu, Parizanka po rojstvu, in jaz, ki sem bival že pet let v Parizu, še niti enkrat nisva bila v Mrtvaškem kabaretu, čoda ta doleč je po vsej priliki že videl tisto krčmo in naju sedaj vabil tja:

"Tam je zanimivejšo nego Moulin Rouge ali Nebeško carstvo ali pa Pekel."

"Torej... Pojdimo, ako želi," pritegne s svojim kontrastom Lulu.

"Oni ni bilo ne strašno, ne veselo, ne žalostno. Cutila se je trgovina. Namesto miz — mrljiske rakve, namesto navadnega lestena — luster od človeških kosti. Natakarkji v pogrebem kroju. Predavač v halji, preteč z neko kostjo, je govoril, da bomo vsi umrli, a natakark, sedel k nam tiho po prati, da ne bi motil "svečenika", je pritaženo vprašal:

"Torej vam pelinkovca, vam limonada, vani pa oporta?"

Slučajno je bila z nami tako v Peklu kakor v Raju hkrati neka angleška obitelj, ki je takisto hodila po teh krčmah. Moč okoli štirideset let, obrat, okroglega lica, trezen, se je smejal brzo nikakršnega povoda. Žena, drobna plavalica, in še menda njene sestre in brat, dvajsetleten mladič. In vsi so se razen mlade lady ves čas hihitali, motili poslušalce in gledalce.

V početku so kasali običajne slike, na priliko Napoleona pri Waterloo, a menjala se je luč, in vsi ljudje na podobi so se pretvarjali v okostnjake.

Vrne se natakark v cilindru kakor sluga iz pogrebnihi podjetji, z belim trakom na rokah, in nam prinese pijačo: "Prej je pri-

žgal pred nami tanke svečice, kakor se po navadi uporabljajo na spomenikih. Lesteneč od ljudskih kosti je nenadno ugasil in sinila je modrikasta električna svetloba.

Obrazi novih ljudi so tedajci pozeleneli, usta pa posinjela. "Duhovnik" je vzel ročno ogledalo in ga približal Lulu-nemu občliju. Njeni prsti so krčevito stisnili mojo roko.

"Pomolite jezik," veli "duhovnik".

Lulu sluša ter opazi, da ji je jezik postal rumen.

"Ah..."

Potegne odišavljeni robbek in jama briati jezik in ustne.

Premirja njena pest je drhteča, vendar Lulu se je naglo zbrala, pogledala v naše sopotnika in vame ter se nasmehnila.

Angleži so se složno hahljali. "Svečenik" je pričel zopet govoriti o smrti, toda tako urno, da ga nisem mogel razumeti.

Lulu mi vnovič stisne roko. Zanimivo je bilo, da se je Lulu vslej, kadar se je poplašila, prišlehala k meni, a ne k najinemu sopotniku, ki ji je vsak trenutek dajal po en stetak.

Najin sopotnik se je bližal Luluji in šepetal:

"O moja grafica, o usoja kneginja, s teboj bi šel celo v smrt..."

"Kaj pravi?" je ponovno vprašala Lulu.

Zatem so vse občinstvo pozvali, naj vatane ter odide v no-

tranjšost poslojpa po nekaj katkahombah. Bijo je zadušljivo kakor v podzemski železnici okoli petih zvečer. Stopicaje po kamenitih, tiaku smo polahko rinili naprej, a moje misli so brzele jadrno.

Mislil sem: prava smrt ni grozna proti smrti na živo. In takšen živ mrtvec se mi je zdela neobično lepa Lulu. Kakor gluhi skladatelj, ali slep slikar... In to je strašnejše nego zelene roke ali modre ustnice.

V naslednji kleti s črnim stropom so nas razvrstili po klopah. Sprejaj, na majhnem odru, pripravljena, odprta mrtvaška krata. Orgle so zagrmelo rzkviem... "Svečenik" predlaga, naj kdo iz občinstva stopi v rakev, da bi nam op pokazal "žušo" smrti in vstajenja. Veselo in naprišljeno vstane iz prvega reda mlad mož s svačljico, ki so mu je takoj odvzeli in mu veleli prekrižati roke.

Zopet so zabučale orgle...

Lulu je zarila svoje prste v mojo roko.

S pomočjo žarometja je mladeničovo lice najprej pozelenelo, potem pa se mu je vse telo spreminjalo v skelet.

Nič hudega. Veščina je bila razvidna.

Za tem mladeničem je stopil v krato Anglež, mož. Njegova glava se je mnogo počasneje pretvorila v lobanjo nego mladeničeva... Jaz, sem pazljivo strmel predse. Zdajci sem začul, kako je za mojim hrbtom malo nekaj težkega in mehkega.

Lulu me zgrabi za rame, a najin sopotovalec preskoči klop in se spusti na kolena pred nečim iztegnjenim na kamenitih tleh. Prikočil sem se jaz. In bolj sem stulil, nego sem se preveril, da je oneseveščena — žena veselega gentilmans, ki je še ležal v rakevi. In roke i glava so ji bile alno teške.

"Vode!" sem kriknil.

"Vode!" je zaklicala Lulu.

Midva sva nazadnje dvignila Angležinjo, kakajmrtvo, in jo posadila. "Ona neotvorila oči. Črez nekoliko časa je skočil tudi nje mož iz kovčega in prišel zadnan.

Objame jo in dvigne s klopi. Neka uslužbenka tega "pokopališča" je naposled prinesla vode. Jaz odpnem Angležinji jopič in zlijem na vrat pol kozarca vode.

Ona odpre oči, vidi moža, potem pa se ji pokaneje solze v oči. Lady objame soproga in se vsa stresse od iztenja:

"Ti si živ, bogma, ti si živ..."

Ta sentimentalni doživljaj je razburil vse prisotne.

"Svečenik" je umolknil, orgle so utihle. Nekdo se je sladnjič domislil in pojačil svetlobo. Lulu je buljila v moža in ženo in njene osuple zenice so vpraševala nekaj, se divile nečemu... Kakor da je videla nekaj nemogočega, neverjetnega...

Odrinili smo iz "Mrtvaškega kabareta" in se našli na ulici. Dež je nepretrogoma padal. Lulu sname klobuk in ga skrije pod sukno. Objame nas vlažna parriška noč... Najemati avtotaksa ni kazalo, saj je stala prav blizu gostilna, kamor smo bili namenjeni.

"Pa vendar je še na svetu prava ljubezen in jaz sem jo videl," sem pomislil in mahoma me je prešinila radost.

(K.)

NAZNANILO

Drpštvenim tajnikom in tajnicam se tom potem naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naznov članov in članic, nazlove novih članov, ter imena in nazlove odstopilih, črtnanih in izobčenih članov naznaniti upravnistvu Prosveta, da se lahko točno vradi imenik za poljšanje lista Prosveta. Imena in nazlove, katere pošljete glavnomu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravnistvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vsaj pošljete na naših zato pripravljanih listinah vse nazlove upravnistvu Prosveta. Upravnistvo ostajna opozira, da družinski tajniki in tajnice ne upoštevajo. Philip Gedi-na, upravistoj.

Dolaraka dedčina za papaja. Ernest Miller, industrialalec iz Milwaukeeja, U. S. A., je v oporoki zapustil 500.000 dolarjev rihakemu papaju. Toda ker so pred ameriškim štikom vsi smrtniki enaki, je bil papaj pozvan, da poravna zapuščinsko takso v znesku 5900 dolarjev, sicer mu dedčina ne bo izplačana.

PRESILJENI SMO PRODATI dvonadstropno, iz opeke zidano hišo, dve 4-4 sobni stanovanji, na 2744 S. Kedvale Ave., Chicago. Cena \$9,900.—Na obroke. Odprto za pogledat v soboto popoldne in v nedeljo v jutro. Prodaja Kohout Bros., 6208 W. 22nd St., Berwyn, 1101.—(Adv.)

SLIŽBO DOBI Slovenka ali Nemka, katero veseli kuhati v restavrantu. Dobra plača. Pridite osebo ali pa pišite na nazlov: Frank Hladin, 288 National Ave., Milwaukee, Wis. (Adv.)

LASTNIK DVEH kranjih farm želi zamenjati za hišo v Chicagu. Oglasite se ali pišite hitro, do čim je lastnik tukaj. Pišite na Frank Nepio, 3261 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

Hrhtobol, lumbago, revmatizem. Hitra in gotova pomoč z Red Cross ledišnim obličem.

Zakaj bi trpeli na en dan, če vam bo ta slavni oblič pomagala tako hitro iz zadrega. Ako prilopite Red Cross ledišni oblič na bolelo mesto, boš delovali gorkote, podpore in udobnosti. Zdravilo se vesna v sedeč bolečine, nakar okorelost čudežno izgine. Edeče stanovalce osadje vstrajaje gorkoto, straviše se pa vesna skozi kožo v okorelo skripo in mišice. Pokusajte Red Cross ledišni oblič danes ter se prepričajte, kako hitro prebne to zanesljivo zdravilo nadlogo hrhtobola, revmatizma in lumbago. Po vsah lekarnah. —Adv.

DONACE KLOBUKI

5 prvih oktobrom bom prišel s pet razpohilji fine donaca klobuka, šunka in prkušnje mesa. Klobuko po 25c fant, prkušnje mesa in šunka po 30c fant. Kdor piše v naprej ima postajno presto. Kdor pa naroči C.O.D. mora plačati postajno sam.

Uljudno se pripravite, vam stanim in novim odjemalcem za obilo naročila. Kdor ni zadovoljen, vrnem denar. Pošiljam 5 fantov in poš.

Joseph Leskovar 616—10th Street, Racine, Wis.

P. S.: Dobiti šilih zastopnika za Chicago in okolico in za Milwaukee in okolico. Pišite za pogoje.—(Adv.)

FARMA NA PRODAJ. Tu je lepa prilika za družino, ki želi iti na farmo. Farma obsega 130 akrov zemlje, živilna, orodje in vse drugo se prodaja po niski ceni. Farma leži ob glavni drilavni cesti in je le deset minut do železniške postaje. Dobre ugodnosti za prodati vse pridelke. Jas imam še več drugih farm na prodaj, ki so pa malo bolj oddaljene. Torej, če katerega vesel naj piše na moj nazlov: John Dieter, P. O. Elk Creek, N. Y. (Adv.)

ISČE SE: Frank Klemenc, doma iz Rakitnika pri Postojni. Nazadnje se je nahajal v Dodson, Md. in W. Va. Cenjene rojake v Dodson, Md. in W. Va., se uljudno prosi, ako kateri ve za njegov nazlov, naj mi ga sporoči, ako pa on sam čita ta oglas, se mi naj nemudoma oglas, ker mu imam nekaj zelo važnega za sporočiti. Janko Skrij, 19410 Reno Ave., Cleveland, Ohio. (Adv.)

NAKOČITE SI KNJIGO "AMERISKI SLOVENCI"

!KAMPANJA!

za pridobivanje novih naročnikov dnevnika Prosveta

Se vedne je čas da začnete s agitacijo za razširjenje najvažnejšega slovenskega v Ameriki Prosveta, ki je plan v naprednem delu za izbrambo in poduk naših rojakov.

Sedaj se vam nudi lepa prilika, da si na dolgo zimsko večero nabavite lepih in podučnih knjig, katere dobite za nagrado za nove naročnike.

Za enega novega polletnega naročnika dobitte knjigo "Jinny Higgins" vredno \$1.00. Za enega novega celoletnega naročnika dobitte knjigo "Slovensko-angleška Slovica," zelo primerna knjiga za razširjenje znanja angleščine, vredna \$2.00 ali kako drugo knjigo iz zaloge "Književne ustnice." Za dve novi celoletni naročniki dobitte velike in krasne vezane knjige "Ameriški Slovenci," v katerih dobitte našli mnogo zanimivih in podučnih, ne samo o razvoju naše S. N. P. Jednote, temveč tudi o razvoju našega naroda v Ameriki, in drugih zgodovinsko-važnih dogodkih. Vrednost knjige je \$5.00.

Ako se niste, začnite s agitacijo takoj. Idite na delo in pridobite listu kar mogoče več naročnikov, ker štabelj bo list razširjen, temvečji bodo uspehi na kulturnem in gospodarskem polju Slovencev v Ameriki.

Cena je: na leto \$6.00, na pol leta \$3.00; za Chicago in Ceno za eno leto \$7.50, na pol leta \$3.75. Za Evropo: za eno leto \$9.00, za pol leta \$4.50.

Isolate in izrežite ta kupon.

PROSVETA, 287 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

Prišlohno dobitte naročnino \$....., za katere pošljite Prosveto:

Ime _____ \$
Nazlov _____ \$
Ime _____ \$
Nazlov _____ \$
Ime _____ \$
Nazlov _____ \$

Ivan Zorec: NJENA POT

(Dalje.)

Potrpežljivo jo je česala, nabirala šope las, primerjala in sestavljala lasni zmaliček, ki je po dolgem cepetanju ugajal tudi lepi Mariji. "Ti, Marija, zakaj pa mi nisi ničesar povedala?" je dejala mati sladko in prijazno, samo a čisto majhnim naglasom nejevolje.

"No, kaj pa, kaj pa?"

"I, le delaj se! Kuješ zveze in spletaš znanstva pa mišiš, da moraš skrivati. Zakaj neki?"

"Kakšne zveze, katera znanstva se je ustrašila tičica.

"Hi-hi-hi. Glej no, še zdaj bi rada tajila porednica, skrta in navihana!"

Mariji se je zazdelo, kako in kaj, in je molčala, da se ne bi izdala. Dvoje zvez ima res še precej trdnih, znancev pa dosti — o, kolikor le hoče.

"Koliko in kaj neki se je zvedelo?" je ugibala in je čakala.

"Prej-le mi je izročil postrežček neko pismo zate," je spet sprožila mati.

"Pismo, kako pismo? Kje je?" je skočila.

"E, kje? Prej se morava zmeniti. — Kdo je ta Emil, a?"

"Kaj?" je planila. "Ali ste pismo odprli?"

"Odpria, kakopak! Hihih! Zdaj pa taji še, če moraš."

"Kako si to upate, kdo vam je dovolil!" je ihtela.

"Le kriči, potepinka, da te oče sliši. V kuhinji bere časnik," jo je šepetaje svarila.

"Pismo sem!" je trdo in polglasno ukazala drhteča hči.

"Počasi, le počasi. Saj menda nočeš, da bi tudi oče bral. Kaj? — No, kdo je ta Emil, ti mala porednica?"

"Saj vam bom vse povedala, a prej moram vedeti, kaj piše," se je pomirila, ko je videla, da ji mati daje potuho.

"Na!" pravi mati in potegne podolgovat, rožnat list iz nedri.

Emil, nekaj trgovski dopisnik, pošilja lepi Mariji izliv plitvih in omladnih rek in jo roti in prosi ljubezni in tako dalje.

Marija je torej prebrala list in ga je zaničljivo vrgla po mizi.

"No?"

"Saj! ni nič, mama. Zakaj mi neki pišari?"

"Koliko pa je star? Ali ima dobro službo?"

"Dvajset let menda. Službo ima —"

— potem ni nič! Premlad je. Kar pusti to, veš, Marija."

"Prijazen pa je vendar in lepo govori, kakor bi pisal."

"Kaj prijazen, kaj besede! Nase misli, veš, pa pazi, da oče ne zve."

Z oblačenjem sta bili gotovi. Marija se je občudovala in ogledovala v ogledalu in nehoti mislila na lepe in blesteče besede, ki jih ji je Emil nasadil v svojem dišečem pismu.

V kuhinji se je premaknil oče, oče je stopil v sobo. Marija je odskočila izpred ogledala, mati je spretno skrla rožnato pismo.

"Marija, Marija! Kolikrat sem te že karal zaradi tvoje nečimernosti in gladavosti; pa še zmerom te doblim, da se spakuješ pred ogledalom. — In ti," se je jezen obrnil do žene, "ji še pomagaš in jo učiš. — Sram te bodi!"

(Dalje prihajajo.)

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijako delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na nazlov: S. N. P. J. PRINTERY 2857-59 So. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTREMA FOJASNILA